

A meghívottak köre: az iskolai honismereti szakkörök felnőtt vezetői és diák képviselői (kb. 300 fő) és a honismereti mozgalom szakemberei, a rendező szervek képviselői (kb. 50 fő), összesen 350 fő. A konferencia tervezett időpontja és helye: az 1978/79-es tanév téli szünete, Eger.

A III. OHDK segítségével előkészítő bizottságot hozunk létre. Feladata: a konferencia programjának és tematikájának kidolgozása,

- anyagi, tárgyi, technikai feltételek biztosítása,
- a szervezés lebonyolítása, a propaganda megszervezése.

Kérjük a HNF Honismereti Albizottságát, hogy szakmai és társadalmi tekintélyével, tapasztalataival segítse a III. OHDK megrendezését. Szívesen vesszük a megrendezéssel kapcsolatos javaslataikat. Kérjük vállalják el a diákkonferencia védnökségét. Erkölcsi és anyagi támogatásukkal segítsék elő a diákkonferencia sikerét és azt, hogy a diákokat valóban eredményesen tudjuk bekapcsolni a honismereti mozgalom nagy alkotói tevékenységébe.

Gönczy Zsuzsanna

A szülőföld megtartó ereje

Előfordul-e az, hogy a felnőttek valamiért így dicsérik meg a gyerekeket: ez hazafias munka volt!?

Nagyon ritkán!

Ejérheti egy gyerek, hogy jó okkal az mondják neki: hazafi vagy?

Aligha!

A nagyobb gyerekeket — 10-14 éves kamaszokat — sok helyen kinevetik, ha kedvük támad egy-egy történelmi esemény eljátszására, visszaidézésére. Pedig a gyerekekre érdemes odafigyelni, mert nemzeti múltunk, jelen értékeink kincsőrzéséből csillagos ötösrre tudnak vizsgázni. Önként vállalt, nem iskolai kötelezettségből.

Mi ragadja meg őket a szülőföldről, a hazáról?

Tiszajenőn egy úttörőrs keresni kezdte szülőfaluja legszebb tájait. A felfedezőutak végefelé kitalálták, hogy ha egy társuk valami szépet tesz lakóhelyükért, az ott élő emberekért, arról elneveznek egy kedves tájat, tisztást, ligetet, dűlőutat, forrást, ösvényt. Titokban, szigorúan csak maguk között. Egy év alatt mindenki részvételrel egy elnevezésre.

Szívük érzéseit tekintve örökre szóló eljegyzés volt ez a szülőfölddel, a hazával.

Gyömron — ahol 1705-ben II. Rákóczi Ferenc seregszemlét tartott — a gyerekek elhatározták, hogy ennek emlékére libertásokat fognak készíteni. A libertások fából vannak, s mindegyikre egy nevet írnak. Egy olyan felnőtt vagy gyerek nevét, aki az úttörőrs véleménye szerint hazafi. Aki önzetlenül fáradozik másokért. A libertásokat egy kincsesládában gyűjtik, s azt évenként egyszer egy hadiúton (akadálypályán) elviszik a kuruc táborba. A tábor helyszínét és az izgalmas akadályfeladatokat a csapatvezetőség jelöli ki.

Szalkszentmártonban, Petőfi csillagútjai címmel hagyományt alapítottak a gyerekek, amely szerint minden évben gyalog járják be a költő kedvelt kirándulóhelyeit.

Pusztaszerezen Ferenc István 1944-ben tagja volt a földosztó bizottságnak, s az elsők között hasított ki magának egy darabot Pallavicini őrgróf földjéből. Egy évvel ezelőtt az Arpád emlékmű előtt ez a Ferenczi István aláírt egy különleges alapítólevelet, amelyet az egykori földosztó bizottság pecsétjével is ellátott. Ez az alapítólevél hírvé adja, hogy *Festő Antal* pusztaszerei úttörő őrsre minden évben emlék-összejövetelt tart a honfoglalók szobránál, ahol minden gyerek egy fehér zászlóra írja a nevét, s a szülőföldért végzett tetteit.

Tunyogmatolcson, *Zalka Máté* szülőfalujában a Szamos gátján rendezik meg a gyerekek azt a játékos versenyt, amelynek címe: Bátraké a Zalka út. Zalka Máté egykori játszótársai segítettek a hagyományalapításban, a gyűjtőmunkában.

Példák ezrei igazolják, hogy a gyerekek, az úttörőközösségek kitűnő őrzői nemzeti hagyományainknak. Honismereti munkájuk módszereinek összegyűjtésére nemrégén országos múzeumot kaptak.

A gyömrői libertások hagyományörző kincsesládája

Sok éven át kutatta, gyűjtötte az Őrsvezető c. úttörőújság azokat a hagyományokat, amelyek a gyerekeknek legjobban tetszenek, amelyeknek megalapításában a gyerekeknek döntő részük volt.

1976 áprilisában — amikor Rákóczi Ferenc születésének 300. évfordulóját ünnepeltük — a vajai várkastélyban Szabolcs-Szatmár megye Tanácsa különleges alapítvánnyal gazdagította az úttörőszövetséget. Az évenként meghirdetésre kerülő pályázat az úttörővilágban rangot és biztatást adott a hagyományörző munkának. Az alapítványt példaadó összefogás követte, amelynek eredménye, gyümölcse, hogy 1977. november 3-án felavathattuk a Szabolcs-Szatmár megyei Vaja községben az ORSZÁGOS HAGYOMÁNYÖRZŐ ÚTTÖRŐ MÚZEUMOT.

Az otthon teremtő Szabolcs-Szatmár megye párt-, állami és társadalmi szervei, a megyei úttörő elnökség másfél millió forintot meghaladó anyagi áldozatot vállaltak a nemes ügyért. A világ első honismereti, hagyományörző gyermekmúzeuma ott áll a vajai vár északi bástyájának szomszédságában. Egykor Vay Ádám kuruc generális birtokolta, a várkastélynak kétszer is vendége volt a vezérő fejedelem.

Históriát idéző helyszín. A szabadságküzdelmek fénye, hagyományaink éltető ereje igaz legendákkal szövi át a tájat, Szatmár-Bereg történelmi útjait. Akik erre veszik útjukat elzarándokolhatnak *Thököly, Rákóczi, Esze Tamás, Zalka Máté, Kölcsey, Móricz Zsigmond, Bajcsy-Zsilinszky* emlékhelyeihez.

Ennek az útnak beköszöntő, útravalónak hagyományoszeretet adó első állomása: *Vaja*.

Lépjünk be a gyerekek hazafiasságát bizonyító múzeumba!

A vendéget egy iránytű elnevezésű kalauz fogadja, amely egyben arra is felbátorítja, hogy csak nyúljon hozzá mindenhez, nézze meg a kincsesládák tartalmát, a történelmi játékokat és próbálja ki, vigyen haza nagyon sok ötletet, módszert a hagyományörző munkához.

Már az első teremben ismerősként fogad a gyömrői libertások említett kincsesládája, a hagyomány leírása, fotódokumentációja. A bejárat mellett fából kifaragva a sárospataki Rákóczi vár vöröstornya. Ha bekukkantunk ablakain, diafilmek árulják el a sárospataki Sub Rosa őrs hagyományörző munkáját.

Közel hozzá egy faragott pásztorbot. Egykor hasonló vándorbotba rejtve vitték ki a tarpai jobbágyok a Rákóczinak szóló, hazahívó levelet. A mai tarpai úttörők egy titokbotba teszik azokat a leveleket, jelentéseket, amelyek faluszépítő munkájukról szólnak. Ezt követően egy vitézi próbára (hadijátéokra) indulnak, amelyen mindenki kap egy kisméretű, rajzolt Pro Patria zászlót. Ezt a zászlót bontják ki a gyerekek Fsze Tamás szobránál. Így lesznek a gyerekek zászlóbontók, így őrzik az 1703-as tarpai felkelés hagyományait.

Az első teremben egy Rákóczi hírvívő játék, a másodikban a Szmolnijba elvezethető Lenin páncélautó makettje kínálja a játék lehetőségét. A harmadik teremben a magyar partizánok megfigyelőállására lehet felmászni, s kipróbálni a megfigyelőképességet.

Az említetteken kívül Tass vezérről, Bessenyeiről, Petőfiről, Vasváriról, 1919 hőseiről, Mező Imréről, Váci Mihályról és más történelmi, irodalmi nevezetességekről sorakoznak a hagyományok a múzeumban. A nevek az egész magyar történelmet jelzik.

A hagyományokat alapítólevelek, fotóanyagok, emléktárgyak teszik hitelessé, s minden hagyományhoz részletes játékleírás kapcsolódik. Mert ez a múzeum a gyerekek kívánságai alapján, a kipróbált, nekik tetsző módszerek útjáról közelíti meg a hagyományörzést. Mert a gyerekek játékkal akarják átszöni, kalandosan akarják visszaidézni a történelmet. Szereplői akarnak lenni a hagyományoknak, s nem hallgatói. Nem a tömeges hazafias feladatokat akarják, hanem azt, amikor az egyes személy is nagyon fontos.

A tarpai zászlót minden gyerek kibontja, nemcsak az eminens. A gyömrőiek azt vallják, hogy egy gyerek is lehet hazafi. A gyerekek nem hívei a szónak, az ünnepi beszédnek, sokkal inkább kedvelik a cselekvő tetteket, a hazáért végzett cselekedeteket. Játsszani akarnak a történelemmel, találkozni akarnak a hazával.

Erről ad bizonyosságot a vajai honismereti, hagyományörző múzeum.

A gyűjtemény állandóan gyarapodik. Egy remek faragású Rákóczi ládából kapják meg az elismerő levelet azok, akik hagyományt üpolnak, akik hagyományörzésükről módszertani anyagot küldenek a múzeumnak.

1978 júniusának végén a vajai várkastély parkjában történelmi játékbemutatót rendeznek a múzeum alapítói. Olyan játékokat ajánlanak, amelyeket „haza lehet vinni”, s otthon el lehet játszani. Akkor lesz az első beszélgetés, az első találkozó a hagyományörző gyerekek és a hagyományörző felnőttek között.¹

Új országos intézménye van tehát Vaján az úttörőszövetségnek és az otthon fenntartó Szabolcs-Szatmár megyének. Hivatása, hogy a hagyományörzés életre szóló élményével, a szülőföld iránti hűséggel, a szocialista hazafisággal ajándékozza meg a gyerekeket. Akik egyenrangú társaik a honismereti munkán buzgólkodó felnőtteknek.

Rakó József

H Í R E K

A Szerkesztő Bizottság örömmel üdvözlí a Könyvtáros című lap kezdeményezését, hogy minden számában részletesen foglalkozik egy-egy honismereti kiadvánnyal. Így például az 1978. 2. számában PÉTER LÁSZLÓ cikke jelent meg a Békési Elet című lapról.

A Kulturális Minisztérium Múzeumi Főosztálya több társrendezővel együtt pályázatot hirdetett TÁJ ÉS TÖRTÉNELEM címmel. A pályázatot II. Rákóczi Ferenc születésének 300. évfordulója alkalmából írták ki, és kapcsolódott a Rákóczi túsírákhoz. Feltétel volt, hogy a pályázók legalább 5 múzeumot felkeressenek és többek között rá kellett mutatni, hogy a kiállítások II. Rákóczi Ferenc vagy a szabadságharc melyik jellemző vonását emelik ki. A pályázatot Szőőr Judit a debreceni KLTE gyakorló általános iskolája II. Rákóczi Ferenc Honismereti Szakkörének elnöke nyerte meg.

SZÁLL A PÁVA címmel új népdalkiadványok megjelentetését tervezi a Népművelési Propaganda Iroda és a KÓTA Paraszténekkari Bizottsága. Olyan gyűjteményeket kívánnak a népdalkörök és a falusi énekkarok vezetőinek kezébe adni, amelyek a legjobb együttesek legjobb, legsikeresebb műsorszámait tartalmazzák. Az első kötet — OLSVAI IMRE és VASS LAJOS szerkesztésében — még ez évben megjelenik. A szerkesztők hangszeres kísérettel is ellátják az arra alkalmas dalokat és népdalszövegeket.

A további kötetekhez a szerkesztő bizottság szívesen fogadja az együttesektől beérkező műsorszámokat. A közlésre szánt dalok és dalszövegek (minden versszak) beküldését megnószalagon vagy kazettán (esetleg kottával) kéri, a gyűjtő és a betanító (népdalszöveg összeállító) nevének feltüntetésével, a KÓTA Titkársága (1370 Budapest, Vörösmarty tér 1.) címére. A magnószalagot és a kazettát meghallgatás után visszaküldik.

¹ Akik szeretnének részt venni a találkozón, levélben jelentkezzenek! (1119 Bp. Fejér L. u. 65. Őrsvezető szerkesztősége.) A levelekre visszaigazoló választ küldünk.